

GASPERIS SCOP-

PI FRANCI

PANEGYRICVS

CLEMENTI VIII.

PONT. MAX.

Pro Nuptijs

PHILIPPI TERTII HI-

SPANIARVM ET INDIA-

rum Regis,

Item

ALBERTI ARCHIDVCIS AV-

STRIACI DICTVS,

Nunc primùm in Germania excusus.

INGOLSTADII,

Ex Typographia EDERIANA,

apud Andream Angermarium,

M. D. IC.

ADMODVM REVE-
RENDO ET CLARISSIMO

DOMINO FRIDERICO FORNERO, SS.

Theologiæ Doctori, & Canonico ad S. Stepha-
num Bambergæ, Domino meo ob-
seruando.

*Vm librum tuum de Indulgen-
tiis & Iubilæo, vir clarissime, ex-
cudo, oblatuſ eſt mihi Gaſperis
Schoppij Franci panegyricuſ,
Clementi V III. Pontifici Maximo Ferra-
ria dictuſ, & ibi publicatuſ. Quem multis de
cauſiſ typiſ meiſ denuò euulgare volui. Pri-
mum enim alliciebat me ipſe Auctoſ, qui editiſ
libriſ non exiguum nomen inter doctoſ ſibi com-
parauit, & transitione ab Hæreticoſ ſtipen-
diſ ad Chriſti caſtra, clarior nuper eſſe cœpit;
viamq; præiit viriſ & adoleſcentibuſ erudi-
tione politiore alioquin egregiè excultiſ, ut &
ipſi cum doctrina ornamentis religionem verā
coniungant, ſtylumq; cui maledictiſ in pon-
tificeſ*

tifices iaciendis habenas laxant, benedictis corrigāt. Deinde cum panegyricus hic sit quasi Epitome rerum præclarè à Clemente VIII. gestarum; breuiaria autem grata & accepta esse soleant, occupatis maximè aliq̃ festinantibus, putavi, me rem multis non iniucundam facturum, si ea, quæ pontifex ille, qui nunc ad Ecclesiæ gubernacula sedet, felicissimè & ante & post pontificatum initum egit, in hoc panegyrico, tanquam in tabella quadam coloribus artificiosè expressa, Germanis, & præsertim Francis, (ex quorum nobili sanguine Schoppius existit) spectanda proponerem. Tibi autem, Reuerende Domine, hanc nouā editionem inscripsi, ut propensa tua in me, meamq̃ officinam typographicam voluntati qualem qualem vicem reponerem, teq̃ qui patronus meus esse cœpisti, ad perpetuandū patrociniū inuitarem. Ingolstadii 21. Septemb. anno Domini M. D. IC.

T. excell. addictis.

Andreas Angermair

Typographus Ingolstadien.

PANEGYRICVS
CLEMENTI VIII.
PONTIFICI MAXIMO
dictus.

NON eram nescius, Beatissime Pater, cū in hoc orbis terrarum vniuersi amplissimo augustissimoq̃ confessu de rebus tuis prælate gestis verba facere primū cogitarem, fore vti rem noui prorsus exempli, nec satis attentè penititā magressus à plerisque existimarer.

Nec enim defuturi sunt, qui audaciam accusabunt meam, quod res omnia omnium sæculorum ingenia defatigaturas, & magnitudine, ac pondere suo depressuras, hoc est, à te gestas, humeris ipse meis imponere audeam, eaq̃ oratione mea pingi, ac pro merito, & dignitate sua commendari posse confidam.

Aliis autem parū decorē pudori meo consuluisse credar, quod in tanta hominū doctissimorum luce, quales quantosq̃ in ea curia reperiri necesse est, ad quam ex omni orbe Christiano, velut ad mercatum quemdam quicumque doctrinæ, & virtutis lucrum facitare cupiunt, confluere consueuerunt; Ego potissimum ad dicendum surrexerim, qui comparatione inter me, & illos qui tacent facta, cum omni illa literarum existimatione, quam apud quosdam nonnullis lucubrationibus meis de me qualemcumque concitavi, vix in vltimis scholasticæ umbræ, & minorum gentium literatoribus locum obtinere possim.

Nonnulli verò iudicium in me cumprimis desiderabunt, dum arbitrabuntur, hanc tantam sollemnitatem, quantam haud scio an nostra memoria quisquam viderit, aliam aliquam materiam decuisse, hancq̃ gestorum tuorum commemorationem paulò ab hoc tempore, & loco alieniorem fuisse.

Alijs denique, ægrè effugere potero, quin assentationis alicuius affinis videar, adeoque rerum pueriliter imperitus, quod & in tua, Beatissime pater, præsentia laudes tuas recensere, & ijs verò aures tuas animiq̃ modestissimum onerare, ac grauare coner.

Veruntamen vt quominus alij de facto hoc meo, quod volunt, existiment ac suspicentur, impedire nequeo (siquidem suspicio semper,

per, quod Comicus ait, in pectore alieno sita est) ita me consilij institutiq; mei rationes benignis, & cordatis existimatoribus liquidò, & exiguo negotio probaturum confido.

Si qui enim sunt, qui me pondere non prius librato ceruices hasce, impares prorsus futuras, nequaquam onerare, hoc est, magnitudine rerum tuarum gestarum deterritum ab earum laudatione, & encomio abstinere debuisse existiment: eos ego exoratos velim, ut me non nihil à suo iudicio, hac quidem in parte, abire patiantur. Etsi enim ea, quæ multis iam annis communi rei p. Christianæ bono præclare multa egisti, talia sunt, ut non solum multorum retrò Pontificum gloriam coniunctim repræsentare, sed & priscorum illorum Siluestrorum, Leonum, Gregoriorum, aliorumq; laudes, ac præclara facta nobis in animum reuocare videantur: non tamen intelligo, cur (quod isti existimant) ab illis pro virili prædicandis abstinere debeam. Vt enim quæ ipsa rei magnitudo requirit, dicendo assequi non valeam: at illius certè grati mei animi, qualem se omnes tibi Christiani pro compluribus amplissimis in Ecclesiam meritis debere profiterentur, qualemcunque significationem dederò. Ut illud interim hic taceam, quod mihi in exercitatio in dicendi arte tyroni accidit, idem disertissimis quibusq; hominibus similiter vsuenturum fuisse, si eandem ipsi prouinciam suscepissent. Cuius enim (Deum immortalem) tantum est flumen ingenij, cuius dicendi tanta vis, tantaq; scribendi vbertas, ut eius Oratio factis tuis, vel minima ex parte respondere possit: quicq; quo plura dixerit non plura semper omisisse, & omittere in tanta rerum laudatissimarum infinitate necessario debuisset videatur?

Præterea iniquè & in Sanctitatem Tuam iniuriosè iudicare necesse est, quicumque ex te patre mitissimo fastidiosum plus æquo Alexandrum aliquem facere conatur: ut sicut ille se à solo Apelle pingi, & à Lyippo fingi in orbe suo edixit, ita te nō nisi eloquentissimi orbis vniuersi homines celebrare debeant. Nec verò cuiquam merendum est, ne tu in eos qui quocumque te possunt modo, non quo debent, collaudant; ad exemplum ambitiosi illius Macedonis, tamquam in sacrilegos animaduertas. Tu enim Pater Beatissime, in hoc totus ab illo dissidens, & te totum tuo meritorumq; tuorum pretio æstimare solitus, nec laudibus tuis præconem Homerum exoptas, nec qualescunque Charili alicuius versus fastidiosè repudias: sed exemplo eius, cuius in terris vices geris, **DEI OPT. MAX. & clementissi-**
mo

mo Patri conuenienter, præmio factorum tuorum tantum in conscientia tua, & non vanis hominum laudibus posito, balbutientes tamen infantium quoque, & lactentium vocolas æqui bonique facere consueuisti.

Quòd verò nunc præter cæteros, viros vndiquaque doctissimos ipse surrexerim, neminem intelligentem mihi vitio daturum confido: qui sicut ipsis silentij sui rationes non defuisse credo, ita mihi idoneas in publicum prodeundi causas constare arbitratus sum. Sic enim mecum cogitavi, hoc tantum tuum beneficium hodiernum, hanc tam illustrem caritatis in Augustissimam familiam Austriacam prorsus paternæ testificationem, à Germanis quibuscumque & Austriacæ familiæ clientibus præter cæteros suspici, & æstimari debere. Ceterorum igitur omnium absentium nomine hoc mearum partium esse arbitratus sum, & huius ipsius facti respectu tibi gratulavi, & alia quoque amplissima opera tua, quæ similiter ferè ad Austriacam dignitatem, & sublimitatem spectant, recensere.

Iam autem illis alteris, qui hanc gestorum tuorum quamdam velut historiam ab huius loci, ac diei solennitate alieniorem putant, in eoque iudicium meum accusant: ita à me hac oratione tota satisfiet, ut & ipsos in consilij mei rationibus benignè acquieturos existimem: cum præsertim intellexerint, quòd relatione ista ferè non nisi præclara, & admirabilia tui in Austriacos affectus specimina complectar; eaq; adeò cum hodierna festiuitate quàm coniunctissima esse oporteat.

Denique ab vltima nonnullorum suspicione, quasi Assentationem aliquam hæc coram te instituta laudum tuarum recensio clamculum alat, facile & non operosa quidem excusatione liberum me fore spero. Re enim ipsa patebit, me de inusitatis & supra consueti aliorum exempla positis factis tuis ita dicere, ut summam eorum vix delibasse videar, nedum ut ea (quod iam Assentatoris est) maiora, quam reabsint oratione mea efficere studeam. Et si sanè reperiri in hoc eruditorum flore quempiam contingeret, (quod tamen optare tantum licet, nam sperare nequaquam possumus) qui virtutes tuas dicendo adæquaret, quid ille tamdè facere aliud existimandus esset, nisi quod fas piumq; nisi quod cum magna nostrum omnium vtilitate coniunctum foret? Talem enim Pontificem laudare nusquam non licet, nusquam non decet, immò nusquam non oportet: hic verò tutè etiam potest: vbi tot tantq; auctoritatis testes, Amplissimum nempe Illu-

strissimorum Patrum confessum, ad perhibendum assertioni tuę testimonium promptos paratos habere queas. Neq; autem B. P. in hac tanta tua sapientia, vel assentatorię deliniri posse, vel aliud quicquam admoneri videris, nisi vt tui similis permanere, vt quorum operum fundamenta iecisti ea extruere, quę adfecta habes conficere, quę conficis, bono publico & Austriacę virtutis incremento porro quoq; destinare velis.

Quę cum ita se habeant, mihiq; satis acceptum atque persuasum sit, ipsam rerum maximarum historiam, quęque ex commemoratione talium percipi solet vtilitatem, & voluptatem satis attentos mihi auditores reddituram esse: ambitiosior pauld in vos videri debeam, si audientiam à vobis Oratorum more pluribus verbis benignam obtinere coner.

Vt igitur hinc potissimum exordiar, Ex omnibus tuis, Beatissime pater, consiliis & actionibus, eam tibi hominum omnium opinionem peperisti, vt quas alii sæpe singulas in ceteris Pontificibus virtutes fitas animaduertere, morum scilicet Sanctitatem, Sapientiam, Liberalitatem, & Auctoritatem: eas nos in te pariter pleneque coniunctas esse, inque familiam Austriacam præter ceteros eximias semper fuisse non possumus non vehementer admirari.

Nam vt ceterarum rerum tuarum gestarum, quę tantę sunt, vt non orationem modò nostram, sed & cogitationem excedant, temporis etiam ratione habita, mentionem facere prætermittam: ex iis, quę hætenus in Rempub. Christianam & consuluisti & fecisti benè, ea selecta, quorum numerus non sine omine & mysterio quodam nominis tui numero respondeat, plenissimam & vberriam verbis meis fidem facere poterunt.

Octo enim sunt, Octo sunt Auditores, quę Octauum hunc Clementem nostrum in eminenti inter ceteros, vel optimos quosque Pontifices loco collocarunt: quę Austriacam cum primis familiam, solam illam Augustissimam, æterno Deuotionis nexu ipsi obstrinxerunt: quę denique non nisi ab eo, quem morum Sanctitas Reuerendum, Sapientia Clarum, Liberalitas Amabilem, Auctoritas denique Potentem reddidisset, proficisci potuerunt.

Ac principio quidem temporis illius in mentem mihi venit, quo tempore nescio qua calamitate dissentientibus Poloniae Ordinibus, & his quidem Serenissimum de Augusta domo Austrię Archiducem Maximilianum, illis verò Suetiæ Principem Sigismundum ad cape-

senda Regni sui gubernacula aduocantibus, eò res rediisse videbatur, vt collisis inter se tantis prouinciis sine ingenti vtriusque partis detrimento & clade notabili ne minimam quidem pacificationis spem capessere liceret. Et profectò in magnum denique incendium gliscens iste discordiarum ignis excreuisset, nisi tu, Beatissime Pater, missu Sixti V. Summi tum Pontificis, pacificatoriam illam Legationem in te susceptam sic denique confecisses, vt sopitis & restinctis condiorum seminibus, eam vtriusque pacem redderes, qua firma & constanti in hodiernum vsque diem perfructi fuerunt. Magnum, fateor, Summi Pontificis ea in re momentum fuit, magnum pondus: nec fieri etiam potuit, vt cuius tum mittentis faciem repræsentabas, eius tu mandatis auctoritatem tecum non afferres: Verumtamen, quod omnis æui exempla docuerunt, nescio quo modo fiat, vt ipsius sæpe Legati maior sit, quàm mittentis, in toto negotio, vis & auctoritas: quo fieri videmus, vt à Legato sæpe labore non magno conficiantur, quę ipsi ableganti factu plusquam difficilia futura essent. Habet nimirum taciti aliquid ponderis eius Legati præsentia, qui huiusmodi de se opinionem concitare possit, vt non nisi fideliter & considerate (quorum hoc sapientis, alterum viri boni & amici esse solet) consulturus videatur. Quamquam maiori ne auctoritate, quàm studio & industria in Pace illa fermè desperata concilianda usus fueris, dictu sit admodum difficile. Assiduo enim ob animum mihi obuersantur, quę vnicum studiorum & fortunarum mearum patronum Virum Illustrem Ioh. Matthæum Wackerium, Cæsarium nunc apud te Internuncium, qui eodem tempore ad sancientiam pacem illam à parte Serenissimæ familiæ Austriacę adhibitus fuit, sæpius memorantem audiui. Is namque tanquam oculatus testis (cuius generis vnum aliquem decem auritis testibus potiore esse didici) numquam sibi satis collaudare posse visus est, quos tum labores diurnos, nocturnosq; id ætatis & dignitatis ab Apostolica Sede Legatus susceperis: quanto consilio, studio & gratia de pace constituenda nixus fueris; quot itinera iniquo anni tempore lutosi, & aspera via confeceris: quanta tolerantia vehementem locorum istorum vim frigoris, hiememq; vix ipsis tectis sustinendam exceperis, qua patientia tempestates, imbresq; pertuleris: qua denique contentione quicquid vel minimam pacis componendæ rationem ostenderet, arripueris. Hoc nimirum, hoc Auditor tam auspiciatum debuit esse principium, hoc illud tam laudabiliter positum rudimentum, quod nos ad spem multò maximam, eamq;

verissimam erigeret, vt qualis ille in Pontificatu futurus esset, quæ eam Pacis rei nobilissimæ, & pulcherrimæ cupiditatem, eam auctoritatem, sapientiam, & industriam ad obeundam Legationem tam difficilem attulisset, certo nobis polliceri possemus.

Et verò non multò post nec animum, nec consilium sibi ad longè ampliora, & maiora quædam præstanda deesse euidenter comprobauit. Commodum namque ad illum cælo proximum & diuinum inter homines locum, plerorumq; omnium suffragiis euectus fuit, cum rem post homines natos sanctissimam & difficilissimam aggressus, (alterum nunc pulcherrimum eius facinus narrare incipimus) Sapientia & Auctoritatis suæ operâ, stupentibus hominum animis feliciter confecit. Illum namque tot multorum annorum præliis inuictissimum, tot victoriis felicissimum, tot denique triumphis clarissimum, & inclitissimum Henricum Quartum Nauarræ Franciæ Regem, qui blandis & fallacibus hæreticorum sermonibus iam puer olim inductus, à maioribus suis Christianissimis Franciæ Regibus degenerare cæperat, seseq; ab reliquo Catholice Ecclesiæ corpore auulserat: Illum igitur Beatissimus hic noster discussa errorum nebula in veritatis lucem intuentem, & hæreseos nefariæ seria ductum poenitudine, post seuerum, & curiosum prorsus examen, culpam publicè agnoscere, ad Ecclesiam redire, sanctissimis suis pedibus se aduoluere, & precibus veniam denique humiliter exposcere subegit. O rem omnium omnino laudatione superiorem. O facinus præclarum, & nulli sæculorum obliuioni obnoxium, O officium vero & bono Pastore, hoc est, Clemente nostro dignissimum. Quis tuam, Pater Sanctissime, Pietatem non veneretur, quod reconciliata vniuerso gregi istac ouicula pontificatum tibi auspicandum existimasti? Quis sapientiam non admiretur, quod viam, qua rem cunctis desperatam conficeres, reperisti? Quis auctoritatem non vereatur, quod apud Regem ad Hæresin pæne natum prius, quàm factum; imbutum veriùs, quàm institutum tantulo intervallo tantum valuisti? Imperitum nempe rerum eum esse oportet, qui, quanti vnus etiam hæretici cum Catholica Ecclesia reconciliatio laboris sit, ignoret. Quemadmodum enim saxum quodpiam nullo negotio de monte deiectum non nisi ingenti, & prorsus Syphio labore denuo in summum montem reuolui potest: ita quem de sancto illo monte Sion, hoc est, Ecclesia Catholica vel fraudes Sathanæ, vel stulta, & otiosa credulitas, ac simplicitas semel deturbauit, ægre in pristinum suum locum restituere, & collocare.

care queas. Abeat igitur in sæcula, audiant hoc posteri, loquantur Annales, discant & repetant nepotes: Existisse æuo nostro Clementem Octauum, qui Regem tantum tamdiu nolentem quasi & repugnantem cum Apostolica Sede denuo coniunxerit, qui Christianissimorum Franciæ Regum continuatam inde ab Hlodoueo seriem interrumpi vetuerit, qui seditiosorum Tribunorum, siue Prædicantium nouellorum furoribus exsulantem iam fidem Christianam postliminio restituerit, qui omnes denique Optimi Maximi Pontificis numeros examissim absoluerit, & impleuerit. Tanto nimirum laudem eius maiorem esse oportebit, quanto mirum magis fuit, in nostrum hoc sæculum tantam infelicitatem potissimum incidisse, vt eo nimirum de Christianissimo Francorum Regum sanguine à Catholica Ecclesia abalienato inaudiri posset.

Tertia iam nobis rerum tuarum præclare gestarum explicanda venit; quæ haud scio, an non inter ceteras emineat, insignem certè & inusitatam Christianæ fidei propagandæ cupiditatem, pari Liberalitate coniunctam præ se ferre quiuis fatebitur. Annis ergò superioribus, vt Pastoralem tuam in commissio tibi grege tum conferuando, tum augendo curam, & sollicitudinem, & paternas pro Austriacorum commodis excubias omnibus approbares, incredibiles planè labores sponte in te suscepisti, vt confederationem quamdam Christianorum Principum, in iis Regionibus, quæ totius Christianitatis quoddam quasi propugnaculum existunt, aduersus iuratū fidei nostræ hostem Turcorum Tyrannum erigeres. Et cum Polonis quidem, non sine ingentibus in eam rem impensis, & singulari duorum nunciorum, ac Legati tui Cardinalis Caetani, Viri cum genere, tum rarissimis quibusq; naturæ dotibus præclarissimi, dexteritate, fide, & industria, id ipsum sedulo egisti: Vtque non auctoritate solum tua eos ad consilium tuum adiungeres, sed exemplo quoque ad piam quamdam emulationem incenderes, atq; illiceres, aliquam multa centena aureorum millia annua ad sumtus bellicos exarario tuo liberaliter collaturum te promissisti. Eant nunc hæretici, eant; & Sedem Apostolicam pro innata sua maledicendi promptitudine, te viuo conuiciis suis flagellent. Nulla tamen ætas vniquam tam erit inuida, nulla tam ingrata posteritas, quæ vel hoc solo nomine non æternas tibi gratias debere, tuiq; memoriam nominis immortalitati consecrare velit.

Esti autem non omnia tum temporis secundum vota tua fluxerunt, ac Poloni faciundum sibi rati sunt, vt ne pro pace certa incertam

victoriæ spem, tantamq; belli Turcici molem amplecterentur: Tutamen, quod summum pastorem populorum decuit, quid factu esset optimum, in medium consulere, & officij tui partibus egregiè defungi voluisti. Ac quemadmodum peritus olim Magister in periculosissima maris tempestate, nauim quidem suam saluam fore præstare nequit: ne tamen in ea conseruanda quicquam artis, aut muneris sui desideretur, facere potest, & liberè proclamare.

Neptune, vt totum moueas insane profundum,

RECTA tamen pessum nauis itura mea est.

Similiter si quid aliter nonnunquam accidat, tuasq; spes & monitiones paternas frustretur, quod tui tamen esset officij, quod sapientiam tuam argueret, quod rarissimæ & prorsus Regiæ liberalitatis specimen daret, non sine sumtibus tuis inpenissimis abundè præstitisti.

Venio nunc ad quartam illam rerum laudabiliter à te gestarum: in qua nemo vel tuum in proferendis Christianitatis finibus pium ardorem, vel profusam in auxiliariis copijs pro incolumitate Austriaca sustentandis liberalitatem, vel optatum etiam & respondentem votis exitum merito desideret. Quis enim eorum, quæ non olim, sed heri & hodie gesta sunt, tam turpiter ignarus reperiri potest, qui nesciat, quæ tua fuerint quantique momenti diuersis vicibus Sacratissimo, & optimo Cæsari missa in Pannoniam auxilia? Cùm enim annis superioribus crudelissimus & potentissimus omnium, quos fides nostra inimicos habuit, Turcorum Imperator Vngariam vi, armisq; populabundus ingressus esset, & Regnum nobilissimum, spreto omni datæ fidei, & Sacramenti religione, numerosissimo exercitu subacturus videretur: tu officio tuo conuenire, idq; paternum illud nomen requirere merito iudicasti, vt te filio tuo, obsequentissimo in tanti societatem belli offerres, ceterisq; Christianis Principibus bonum, & dignum Religione nostra exemplum præhiberes. Ac quantum ijs in Vngaria profectum fuerit, nihil hic memorare atinet. Sufficit Italici militis fortitudinem, quæ ductu & auspicio Ioh. Francisci Aldobrandini spectatissimæ in armis virtutis, & prudentiæ, Viri, planè singularis, Strigonio præsertim & Plindepurgo captis, enituit, clariorem esse, quàm vt à me in Italorum hominum præsentia collaudari, lucemq; mutuari debeat.

De eo, quod ego inter ceteras res gestas tuas quinto loco æstimare, & admirari soleo, de recuperato, sediq; Apostolicæ reddito hoc nobi-

nobilissimo Ferrariensi Ducatu: habere certè, Beatissime Pater, quæ summa cum laude coniuncta à me dici possent: sed hic vel maxime modestiæ aurium tuarum parcere debere intelligo. Eius igitur laudis loco, quam ex bonis Ecclesiæ tam fideliter administratis, & ex bello, quod omnes graue & cruentum metuebant, tam sapienter declinato consecutus fuisti, Eius inquam laudis loco, hæc à me optima semper prædicabitur, quod illam ipsam laudem totam à te alienam esse cupis, ne scilicet aut aliorum aduersis gaudere, aut ijs qui se pedibus tuis humiliter abijciunt, insultare videaris.

Illud autem, quod sextum nuper virtutum, & laudum tuarum specimen edidisti, bello illo diuturno, & desperato inter duos potentissimos Hispaniæ & Franciæ Reges composito, non sic defunctoriè obiterq; dici, sed accuratè eloquentissimorum quorumque linguis, ac stilis meretur prædicari. Quantæ enim (proh Deum immortalem) Auctoritatis illud fuisse censendum est, quod rem longè difficillimam, & ab antecessoribus tuis prorsus desperatam ipse denique ad exitum optatum, & felicem perducere potuisti? Nisi quis exiguis constituisse laboribus existimat, duos Christianorum reges maximos, & potentissimos grauissimo, & diuturno bello non tam de aris & focis, quàm ipsa vita contententes, in ipso quasi armorum strepitu, & signorum collatione, vbi vel maxime consilium repudiare solet iracundia, suis partibus interpositis in nouam Concordiam redigere, & pacem inter eos firmam, ac perpetuam constituere. Cuius item fuit sapientiæ, quàm hæc Christianorum concertatio Ecclesiæ vniuersæ lucuosa, & acerba, inimicis autem vnicè iucunda votisq; omnibus expetenda esset, quibusq; eam modis componere, & pacare oporteret perspicere? Tuum ergo nunc, Pater Beatissime, munus est, tuum beneficium, quod Gallia tandem, cuius mille calamitatibus nullus locus, nulla regio non est plenissima, sedatis & extinctis bellorum incendijs, pacem inquam, cuius nomine nihil dulcius, re nihil salutarius cogitari, aut sentiri potest, secura iam experitur. Non iam igitur abiectæ, & prostratæ prius Religioni Hæresis illudet; non iam impiorum furor ipsis templis, ipsis aris & sacris Diuorum imaginibus manus sceleratas intentabit; non ferro, non flamma perditorum illorum immanitas grassabitur. Exsulabunt illi, Exsulabunt, mihi credite, pestes istæ tota Francia exterminatæ, ipsis sæpe Regibus Christianissimis imminere solitæ. Vicumque autem nunc tolerantur, metu scilicet, ne cum illis pariter pars sincera trahatur: erit tamen,

& vt breui sit, Deus nobis exorandus est; Erit, inquam, vt earum nulum in Gallia vestigium appareat.

Tuum quoque, Pater Sanctissime, Annalibus decus memorabitur, pulcherrimum Boni sæculi instrumentum, literas nimirum, & Musas ipsas armorum sonitu proterritas in Galliam, & Europam vniuersam, in quam ex illa sola, quicquid argutum & elegans, profluxit, postliminio velut reduxisse.

Tui etiam consilij prudentissimi opus perhibebitur, Christianas in Europa vires constabilisse: cui delata Gallia pulcherrimum lumen effusum, & non exiguum sane momentum ad subigendos olim fidei hostes ablatum videbatur.

Denique (quod solum vnica cuiusdam & singularis sapientiae exemplum est) vidisti summas illas Catholici Hispaniatum Regis vires fidei potius Christianae, & Austriacae gloriae (sic enim Dei Opt. Max. consilio constitutum videmus esse, vt hæc perpetuo apta inuicem & connexa sint) incremento reseruandas, illamque efflorescentem Serenissimi Archiducis Alberti virtutem ad maiora, & aliorum conatibus imparia quædam integram remittendam, nec acerba illa cum Christianis collisione hebetandam esse. O verè igitur sapiens, ô pie prudens tuum, Pater Beatissime, consilium, cuius te gloria postquam inter homines esse desieris, & cœlestia antecessorum tuorum domicilia petieris, maior sit mansura: aded vt si quid hominum sermonibus, si quid laude, si quid dignum memoria his heroum tantorum viribus olim profectum fuerit, id omne secundum Deum tibi potissimum, tuisque cogitatis sagacissimis acceptum ferri debeat.

Septimò autem ne quicquam intentatum relinquere credaris, quod ad fidei, & Religionis Christianae propagationem, & omnibus modis ornandam, atque ad summa quæque prouehendam Augustam Austriacorum domum pertineat, omne tuum studium, omnem laborem, omnem curam & sollicitudinem ed cuncta à te conferri, vt vouent & optant, ita non inconuenienter credunt, vt generalis quædam inter Christianitatis procures confœderatio, & ad bellum Turcicum conspiratio sanciantur. Sic nimirum non immeritò iudicas, sic tibi firmiter persuades, magnum nunc in Austriaca virtute, & potentia ad conseruandam, & locupletandam Religionem nostram momentum esse positum, cum ea pariter in flore duraturam Ecclesiam, cum eius exitio Christianorum omnium periculum esse coniunctum, cum ea demum deuictis, & prostratis omnibus hæreticis,

omni-

omnibus paganis, omnibus denique Dei & Christi eius inimicis, Religionem nostram sanctam insultauram esse: & omnes aded, qui, ne quid respub. Catholica detrimenti patiatur, ferid exoptant, in hanc Catholicam Austriacorum familiam certatim opes, & auxilia sua congerere debere.

Quamuis autem ad eum, quem animo vouisti, & tecum præconcepisti, exitum res tota deducta nondum fuerit: absit tamen, vt quicquam eo nomine de hac laude tua à quoquam delibetur. Cum enim in omnibus rebus magnis memoriaque dignis, consilia primùm, deinde acta, postea euentus à sapientibus spectari soleat (nam de inconsumpta plebe nihil dico, à qua prudentissima etiam consilia euentis tantùm ponderantur) quis tam iudicij peruersus inueniri queat, qui non summum illum ardorem, quem ad rem tam sanctam, & piam faciendam attulisti, summopere commendare; liberalitatem in conferendis ad confœderationem sumtibus admirari; postremò sapientiam & auctoritatem tuam in providendis, & iubendis omnibus, quæ ad negotium tantum requiruntur, maximis aliorum gestis ad laudem, & honorem anteferre velit? Tu modò, Pater Sanctissime, quod exorditus es opus, feliciter pertexe, & immortalem summi illius beneficij gloriam, quo Pius olim Quintus inita, & constituta cum Rege Catholico, & Venetis belli societate posteros sibi omnes deuinxit, superare & longo post te interuallo relinquere contende. Totus ecce Christianus orbis oculos in te vnum conuersos habet, te veneratur, tibi supplicat, vti se omni paganorum metu liberare, pacem veram, & perpetuam afflicto sibi restituere, illud olim Musarum domicilium, illam omnis sapientiae sedem Græciam, barbaris ereptam cum Imperio Romano, & Sede Apostolica coniungere, & constitutam tandem cunctorum concordiam seueris legibus vincere velis. Hanc igitur curam, hanc cogitationem virtute tua dignissimam suscipe, vt ostendas mundo, quâ tibi salus publica cordi esse soleat. Quicquid studio, quicquid gratia, quicquid auctoritate potes, id vt omne in hoc communi fœdere sanciendo appareat, enitere. Ne, te quæsumus, committe, vt alij in hac summa rerum commoditate, & occasione insperata bono te publico deesse, & honestissimam Austriacæ aduersus Turcas victoriæ societatem, aut neglegere, aut quodammodo minus curæ habuisse existiment. Illud enim nunc est, illuc res redijt, vt Iaurino nuper, hostilium in Vngaria virium præsidio in potestatem suam redacto Sacratissimus Imperator noster ad triumphandos potius Turcas,

cas, qui vinci non posse putabantur, quam ad sustinendos eorumdem impetus societate quadam egere videatur: ad quam, ut tecum simul ceteros Christianos Principes adiungas, omnes nos, quicumque rempub. saluam cupimus, vnicè optamus. Sed me plura hac de re verba facere pudet, ne aut tuæ in ponderandis rerum momentis prudentiæ, aut voluntati in procurando, & administrando bono publico diffisus esse videar.

Ad Octauum igitur præclarum tuum facinus, hodiernas nimirum & præsentis Catholici Hispaniarum Regis, & Serenissimi Archiducis Alberti Nuptias tua auctoritate conciliatas, liberalitate celebratas, & faustis Apostolicæ Sedis omnibus benedictas accedo. De quibus utinam sic ego pro dignitate, & merito perorare queam, ut se mihi latus & amplius ad dicendum campus ostendit. Quamquam verò vile munus esse, pro tanto beneficio compositis verbis tibi gratiam referre velle, ipse præ me fero: Augustæ quoque gentis Austriæ splendorem nullius vel disertissimi commendationem desiderare: me quoque (ne auditorum patientia abutar) finem Orationi facere debere intelligo: illud tamen tacitus nullo modo præterire possum: Et ipsos novos sponso Augustissimos non maiorum dumtaxat suorum virtutis & præstitorum Sedi huic Sanctæ meritorum, sed indolis etiam propriæ ac spei apud omnes de se concitæ gratiam hodie & fructum cepisse: Et te quoque, Pater Beatissime, tale quid hisce conciliatis nuptijs præstitisse, cuius nomine singularem à tota illa familia gratiam iniisse videaris.

Primum enim ea est Familiæ ipsorum dignitas, & maiestas, ut ab omnibus ceteris merito coli, & obseruari, à te etiam & Sede Apostolica ornari cotidie, & omnia paternæ caritatis, ac benevolentiae signa experiri debeat. Non enim potentior, non illustrior hoc seculo domus in orbe Christiano fulget, ut verè quod de Iulia olim domo Horatius cecinit, meritissimo suo de hac dici debeat:

micat inter omnes

Austrium sidus, velut inter ignes

Lunam inores,

Hæc & plura fuisse tractat V. CL. Steph. Pighius in

Floret enim, ut iam à plurimis annis, ita nunc temporis in summo honorum, ac dignitatum culmine posita: resurgitque ut coronis sceptrisque Imperatoris Augustis decem, octo Regijs: sic etiam imaginibus, atque indicibus Augustorum, seu Imperatorum decem, Augustarum duabus, Regum octo, Reginarum sedecim referta est, Archiducum, Ducum,

cum, aliorum Principum imagines, tiaras, circulos aureos, & gemmas. Hercules hic longum esset enumerare. Reuoluas annales, veteres quosvis, & Prodigio genealogias principum Christianorum omnium examines licet: numquam tamen tot in vna stirpe sublimia imperia: tot diademata, tot sceptrata, atque in hac vna reperies: quam multis ab hinc annis Cuspinianus scripsit ex vna Habsburgenfium familia quinquaginta septem masculos Principes, vel Cæsares, vel Reges, vel Archiduces, Duces, aut Comites produxisse, & in qua Romanum Imperium per sex Augustos ultra hominum memoriam, & sæculum integrum continuatum videmus. Quid reperiri poterit rarius, excellentius, aut illustrius? Fruolum, ac leue est exemplum, si hæc confideres, quod Plinius ut stupendum femininæ felicitatis, atque nobilitatis miraculū adducit. Vna, inquit, *feminarum in omni æuo Lampedo Lacedæmonia refertur, quæ Regis filia, Regis vxor, Regis mater fuit.* Plura profecto, & maiora decora inter Principes Austriadas reperies. Longè etenim Lacænam illam Lampedona excellit Elisabetha Poloniæ Regina, quæ Imperatoris Cæsaris, ac Regis filia, & neptis, Regis soror, Regis vxor, Regum quatuor mater, & denique Regis auia fuit: nimirum nata ex Alberto V. Imperatore, Boemiæ & Vngariæ Rege, auum maternum habuit Sigismundum Imperatorem Boemiæ & Vngariæ Regem: fratrem Ladislaum Vngariæ & Boemiæ Regem: maritum Casimirum Poloniæ Regem: & filios protulit Reges Vngariæ, Boemiæque Iohan. Albertum, Vladislaum, Alexandrum, & Sigismundum: addatur & Fridericus, quintus filius, qui ad Cardinalatum, regis parem quippe dignitatem euectus est: Auia quidem fuit Ludouici Boemiæ & Vngariæ Regis. Quid ista felicitate felicius, aut nobilitate nobilior? Fulget tamē nunc etiam temporis, ut vnica phœnix, clarissimæ, atque omnium virtutum dotibus præstantissimæ heroinæ Mariæ Maiestas, quæ proauum Maximilianum I. Cæsarem, & Philippum I. Regem Catholicum auum habuit, quæ Carolum V. patrem, Ferdinandum, patruum, Imperatores Cæsares Augustos vidit, & amitas reginas quatuor, Ipsa Maximiliani II. Imperatoris, Cæsaris Augusti vxor, Philippi II. Regis Catholici soror, Rudolphi II. Imperatoris, Regis Vngariæ & Boemiæ, & duarum reginarum, vnus in Hispania, alterius in Gallia mater, & huius etiam ipsius Regis Catholici auia effecta. Tanta nimirum decora, tam rara fecunditatis exempla in ea domo reperiri oportuit, quæ barbarâ Ottomanicæ potentie rabie à ceruicibus nostris depellere deberet.

Potentia quoque eiusdem familiæ tanta est, ut quam Romani Imperij Austriacæ magnitudinem cum stupore quodam omnium sæculorum homines familiæ admi-

potentia,
& imperii
magnitu-
do.

admirati fuerunt, si cum hac comparatur, ludus, iocushq; parte videri debeat. Habent enim Austriaci non Nouum dumtaxat Orbem, siue Americam, quæ sola reliquas tres mundi partes Asiam, Africam, & Europam magnitudine adæquat, ac proinde Romano illo Imperio (etiam cum in flore & ἀκμῇ sua stetit) multò maior existit. Sed insuper magnam etiam ipsius Romani Imperij, & reliqui Orbis partem possidet. Vt enim de Gloriosissimo Romanorum Imperatore RV-DOLPHO nihil dicam, qui cum hodierno Imperio florentissima Vngariæ, Boemiæ, & Croatia Regna, mult. sç; Principatus coniunxit: quis nescit Magnum Hispaniarum Regem PHILIPPVM nostrum Tertium, quatuordecim quidem in Hispania Regna continuare, & sublimia Lusitaniæ sceptrà ad Indos vsq; protendere, tum Neapolitanum quoq; Siciliæ, Sardinia, Maiorica & Minoricæ Regna, maximamq; Italiæ huius partem sceptrà eius agnoscere: Burgundiam verò, & illum prouinciarum ocellum, ac delicias, Belgicam scilicet, siue Inferiorem Germaniam Principatibus pluribus luxuriantē, & cuius regno minimè posthabendam Serenissimo huic Archiduci Alberto subiectam esse? Frustra igitur sunt, & cum ipsi se fallunt, tum in similem errorem alios inducunt, qui vel Macedonicum Alexandri Magni, vel Assyrium, vel Persicum, vel quæ posterioribus sæculis emerfere, Ottomannorum, siue Turcicum, Sophorum, Tartarorum, aliorumq; Imperia cum hoc Austriaco comparare audent. Tantum enim abest, vt illud æquiparent: vt singula contrà quoddam illius quasi centrum, siue punctum constituere videantur. Aded ergò quod de Roma Ouidius scripsit:

Gentibus est alijs tellus data limite certo,

Romana spatium est Vrbis, & orbis idem.

verè nos, & multò verius de Austriaco Imperio pronunciare possumus:

Regibus est alijs tellus data limite certo,

Imperij spatium est Austrij & Orbis idem.

Austriacæ
familie
pietas &
merita in
Ecclesiæ
Catholi-
cæ.

Nolumus tamen, Pater Beatissime, vt hæc ipsorum Nobilitas Augusta, & stupendum humanæ maiestatis, ac potentie exemplar quicquā laudis habeat, nisi ea omnia Christi semper, & sanctæ Apostolicæ Sedis auctoritati, gloriæq; fuerunt ancillata: nisi eo semper animo Austriaci fuerunt, vt non minùs Ecclesiæ, quam sibi prouincias suas parere, & subiectas esse cuperent: nisi Alberti fuerunt, qui Hæresis Hussiticæ propugnatores in diuini nominis gloriam, & ad conseruandam sedis huius auctoritatem compescerent: nisi Fridericos ea dedit familia, qui

qui Germanos ad eandem Hussi hæresim inclinantes in obedientia Ecclesiæ conseruarent, qui schismata de huius sedis occupatione per violentiam quorundam nata tollerent, qui auctoritatem Apostolicam perperam vsurpantes, vel eumentes in ordinem redigerent: nisi etiam Caroli ex ea memorantur, qui Turcorum impetus Ecclesiæ Catholicæ bono cluderent, & reprimerent, qui Germaniæ Regulos ingenti militum numero hæresim suam tueri contendentes mirabiliter compescerent, qui Religionis deniq; Catholicæ amore VALE rebus mundanis dicto, & Imperio abdicati diuinis meditationibus immorerentur: nisi Philippi inde sunt exorti, qui per Hispanos suos Catholicam fidem in infinitas hominum myriadas diffeminarent, qui Nouos Mundos sanctæ huic Sedi subiugarent, qui ingenti hæreticorum odio, eorumq; extirpandorum ardore suas ipsi segetes vrere, & pulcherrimis Belgij vrbibus hostile aratrum imprimere numquam recusarent: nisi postremò hodieq; Austriaci omne suum studium, & industriam in eo collocant, vt omni è Regnorum suorum finibus hæresi exfulante cuncti iussa Sedis Apostolicæ capeflant.

Hæc igitur illa sunt, quibus & maiores suos, & seipsos hodierni Sponsi Augustissimi Sanctitati Tuæ cōmendare possunt. Neque etiam dubitare fas est, eos studium ergo eandem Sacrosanctam Sedē, quod à maioribus suis quafi hereditarium acceperunt, & cum ipso velut nutritis lacte mente tota penitus combiberunt, sedulo conseruatuos, & illam, quam Diuorum maiorum suorum vestigijs signatam, atque impressam intuentur, viam toto pectore, omnib; animi contentione secuturos esse. Id quod tibi & illa domestica apud summum prudentiæ magistrum PHILIPPVM II. institutio, & præclara emicansq; PHILIPPI III. indoles, & Serenissimi demum ALBERTI edita maxima incredibilis prudentiæ in Lusitania, & summæ virtutis in Gallia ac Belgio specimina, & ardoris, artisq; in compescendis hæreticis documenta pie sancteq; pollicentur.

Atq; hinc etiam satis apud cunctos doceri potest, quàm bene hanc tuam in conciliandis, celebrandis, & benedicendis hæc Nuptiis auctoritatem, liberalitatem, & amorem paternum collocaris. Hoc enim modo, & grati tui animi in omnes eos, quorum in locupletanda fide Catholica notum est studium: egregiam omnibus significationem edidisti: & iudicio tuo sapientissimo hos eiusdem familie Sponsos præ ceteris orbis Christiani summatibus honestiores fecisti: & ipsam ad benè, & præclare de Sede Apostolica, & Religione nostra porro etiam merendi animum addidisti. Denique, vt multa paucis absoluam, ma-

quo hodie præterita tua, & ea quidem pulcherrima in Austriacos beneficia auctario decorasti.

QVÆ cum ita sint, primùm maximas tibi, Beatissime Pater, omnes gratias agimus, & habemus pro singulari tuo, & plusquam paterno in hanc Serenissimam domum, vnicam fidei Christianæ propugnatricem, affectu: deinde DEO OPT. MAX. ardentissima pro vita, ac salute tua vota certatim facimus. Quocirca te IESV CHRISTE appello, te veneror, te imploro, vti quem tuam in terris vicem gerere, ac personam sustinere voluisti, ei gratiam, ei Spiritus tui Sancti auxilium volens propitius largiaris, eum ducas, eum gubernes, vt quæ æterno Ecclesiæ dilectæ sponsæ tuæ bono cogitavit, quæque caput & affecta habet, ijs dignum principio, dignum auctoritate, dignum Sede Apostolica finem, atque colophonem imponat. Vosq; illæ victoriosæ Heroum Austriacorum animæ, quæ pro vita purè castæq; transacta, pro pio propagandæ fidei nostræ ardore, pro laboribus aduersus paganos, & hæreticos exanclatis in æternas Beatorum Sedes euectæ, & Diuorum numero accensitæ, quæ facimus, quæque dicimus, videtis, auditis. Vos, inquam veneror, vt vestros nepotes, vestrum sanguinem, in quibus situm est nostrum, & Ecclesiæ momentum, apud eum in gratia ponatis, & precibus vestris commendetis, qui regnæ, qui imperia, qui bellum, & pacem sua manu continet, vt nulla calamitas, nulla ægritudo, nullus casus aduersus huic Nuptiali gaudio intercedat. Vos ouantes, & triumphantes nostras in terris militantium indigentias intelligitis; Vos quantum in hoc Pontifice ad regendam Petri nauiculam scientiæ, ad reprimendam, delendamq; Turcorum tyrannidē potentiæ, & in ornandis vestris nepotibus beneuolentiæ sit perspicitis: Facite igitur adiuti efficacissimis Beatissimæ Mariæ semper Virginis precibus, facite, vt crudam, vt viridem, vt diuturnam, & quietā ipsi senectam à Deo Opt. Max. impetretis. Si omnia eius consilia, si dicta, si facta non lucrum proprium, non gloriam priuatam, non gratiā hominum: sed Ecclesiæ incrementum, sed pacem publicam, sed plurimorum salutem spectarunt, vestras apud Termaximum preces interponite, vt olim aliquando in Catholica tuenda, augendaq; Ecclesia, nec Summo Pontifici boni Principes Austriaci, nec Austriacis bonus Pontifex defuisse videatur.

D I X I,